

Wskazówki metodyczne do modułów językowych, opracowanych według koncepcji IDIAL^{4P} *

1. Specyfika nauczania obcego języka fachowego

Trudno jest jednoznacznie wykazać, na czym polega odmiennność nauczania fachowego języka obcego w porównaniu z językiem ogólnym. Pod względem celów i treści nauczania, progresji materiału oraz okoliczności, w jakich ten proces przebiega, można wymienić jednak kilka istotnych różnic, które powinny być wzięte pod uwagę zarówno w procesie przygotowania materiałów dydaktycznych, jak też przy wyborze strategii nauczania.

Tradycyjna nauka języka obcego zakłada z reguły systematyczny rozwój tzw. zintegrowanej kompetencji językowej. Oznacza to w miarę równomierne rozłożenie akcentów w obrębie czterech sprawności podstawowych: mówienia, pisania, słuchania i czytania, nie wyłączając elementów tłumaczenia. W nauczaniu języka obcego do celów zawodowych takie podejście jest nierealne lub wręcz niemożliwe. Specjalistyczne kursy językowe organizowane są często w ramach podnoszenia kwalifikacji zawodowych. Ich uczestnicy wykazują zróżnicowany poziom językowy, szczególnie w zakresie znajomości struktur gramatycznych, oraz ograniczone możliwości czasowe. Z tego względu nauczyciel musi się skoncentrować na tych sprawnościach, które uczestnikom kursu będą najbardziej potrzebne w ich aktualnym lub przyszłym miejscu pracy.

Z tego względu już na początku kursu językowego należy możliwie precyzyjnie określić wyjściowy poziom językowy uczestników, częstotliwość zajęć oraz preferowane kompetencje językowe. Na przykład kurs językowy dla kierowców samochodów ciężarowych będzie obejmował głównie zajęcia w mówieniu i rozumieniu, natomiast sprawność pisania będzie realizowana w mniejszym zakresie.

W przypadku studentów czy pracowników administracji liczyć się będą z kolei umiejętności posługiwania się językiem pisanym.

Pozornie mogłoby się wydawać, że również moduł: „Język prasy. Język polski jako obcy dla dziennikarzy” powinien koncentrować się na doskonaleniu sprawności pisania jako głównej domenie dziennikarskiej działalności. Trudno jednak sobie wyobrazić, aby studenci dziennikarstwa lub czynni zawodowo dziennikarze pisali artykuły w języku obcym do prasy zagranicznej, jeżeli nie opanowali języka na poziomie rodzimego użytkownika. W modułach dla dziennikarzy przyjęto założenie, że język polski na poziomie A2-B2 może być przydatny dla zagranicznego dziennikarza (np. korespondenta prasowego), który musi śledzić bieżące wydarzenia relacjonowane w polskiej prasie i innych mediach, rozumieć oraz interpretować zawarte w nich informacje, aby następnie przekazać je czytelnikom w swoim kraju. Dotyczy to również dziennikarzy w rejonach nadgranicznych, gdzie znajomość języka jest kluczem do wzajemnego poznania i lepszego zrozumienia, jako że to właśnie media w dużej mierze kształtują obraz sąsiada.

Niezależnie od grupy zawodowej decyzja o doborze środków językowych, rodzajów tekstów, struktur gramatycznych i w konsekwencji preferencyjnym traktowaniu określonych sprawności zawsze będzie miała o wiele większe znaczenie w przypadku języka fachowego, niż ma to miejsce w planowaniu kursu języka ogólnego. Nauczyciel języka fachowego musi ponadto przynajmniej w stopniu podstawowym opanować wiedzę z danej dziedziny. Jest to szczególnie istotne w pracy ze studentami i w kształceniu zawodowych, kiedy uczący się nie dysponują jeszcze zbyt rozległą wiedzą ze swojej specjalności i zdobywają ją częściowo na lekcji języka obcego. Nauczyciel języka fachowego musi również brać pod uwagę fakt, że wraz ze wzrostem doświadczenia zawodowego swoich uczniów zmienia się jego rola w procesie nauczania: pozostaje ekspertem w sprawach językowych, ale ma do czynienia z ekspertami po stronie uczących się, od których może i powinien się również wiele nauczyć.

Reasumując należy podkreślić, że nauczyciel języka fachowego musi w o wiele większym stopniu niż prowadzący standardowe zajęcia z języka obcego precyzyjnie

określić potrzeby uczestników kursu, którzy są specjalistami w swoim fachu i pod tym względem mają z reguły wyższe kwalifikacje niż nauczyciel. W jego interesie leży wykorzystanie kwalifikacji zawodowych słuchaczy w trakcie zajęć, natomiast sam powinien ograniczyć się do roli eksperta i doradcy w kwestiach poprawności użycia języka obcego, organizacji i prowadzenia procesu dydaktycznego.

Fakt, że nauczyciel języka fachowego rzadko jest jednocześnie ekspertem w danej dziedzinie, powinien być uwzględniony przy konstruowaniu modułów dydaktycznych. Zakładając pracę z wysoko specjalistycznymi tekstami, należy przewidzieć wsparcie dydaktyczne w postaci definicji terminów, interpretacji skomplikowanych schematów, strategii czytania czy też alternatywnych pod względem trudności tekstów, które mogą być umieszczone w materiałach uzupełniających.

Centralnym elementem w nauczaniu języków specjalistycznych jest tekst oraz występujące w nim słownictwo fachowe. Tekst jest wyznacznikiem sposobu myślenia i komunikacji w obrębie danej dziedziny. Tym nie mniej zajęcia nie mogą sprowadzać się do pracy z tekstem i przyswajania słownictwa, jak to miało miejsce jeszcze 20-30 lat temu. Terminologia fachowa ulega cyklicznym i coraz szybciej postępującym zmianom, podążając za rozwojem technologicznym. To powoduje, że zamiast pamięciowego przyswajania struktur i jednostek leksykalnych większą uwagę należy zwrócić na kształtowanie autonomii uczenia się języków obcych. Mówiąc obrazowo: lepiej jest wręczyć uczniowi wędkę i nauczyć go łowić ryby, niż systematycznie dokarmiać go rybami.

Biorąc pod uwagę fakt, że moduły „Język prasy” oraz „Presse und Journalismus” przeznaczone są dla osób zainteresowanych językiem i potrafiących operować słowem, można wstępnie przyjąć, że dysponują one większą wiedzą, umiejętnościami oraz większymi potrzebami w zakresie znajomości struktur językowych niż przeciętny użytkownik języka. Zarówno dla Polaków i Niemców uczących się języka sąsiada istotna będzie wiedza na temat modeli słotwórczych w danym języku. W obu językach występują wprawdzie te same modele

słowotwórcze, ale różnią się one zasadniczo pod względem efektywności i częstotliwości występowania.

Poniższe przykłady z modułu „Deutsch als Fremdsprache für Journalisten” pokazują, jak można przećwiczyć zagadnienie słowotwórstwa w odniesieniu do języka niemieckiego.

Przykład:

In der deutschen Sprache bestehen vielfältige Möglichkeiten, aus vorhandenen Wörtern neue Wörter zu bilden. Gerade die Fachsprache und die Zeitungssprache nutzen diese Möglichkeiten, sodass man in jedem Text mehrere neugebildete Wörter findet, die in keinem Lexikon stehen. Zum besseren Verständnis von Texten ist es daher notwendig, die wichtigsten Mittel der Wortbildung im Deutschen zu kennen. Darunter sind zwei Grundtypen am wichtigsten: Komposition und Derivation.

Finden Sie im Text zu dieser Lektion je 10 Beispiele für Komposition und Derivation.

Beispiele für Komposition:

Schlagzeile = *Schlag* + *Zeile*
Integrationshilfe = *Integration* + *s* + *Hilfe*
erfolg/reich = *Erfolg* + *reich*
kultur/politisch = *Kultur* + *politisch*

Beispiele für Derivation:

undenkbar = *un* + *denk(en)* + *bar*
Leser = *les(en)* + *er*
italienisch = *Italien* + *isch*
fleißig = *Fleiß* + *ig*

Welche der gefundenen Wortformen sind selbstständig, d. h. haben eigene Bedeutung?

Beispiele für kreative Wortschöpfung und kreative Wortbedeutung

- a) unkaputtbar: *un*+ Adjektiv *kaputt* +*bar*
probierig: Verb *probieren* +*ig*
Gute-Nacht-Geschichten-Erzähler: Adjektiv + 3 Substantive als ein Wort

- b) Schlaf-Rock: *Musik zum Einschlafen*
In-Sekt: *ganz modischer Champagner*
Ohr-Feige: *am Ohr wachsende Frucht*

W module „Język polski jako obcy dla dziennikarzy“ uwzględnione zostały następujące ćwiczenia z zakresu słowotwórstwa w języku polskim:

a) Utwórz wyrazy pokrewne od następujących czasowników występujących w tekście: *walczyć*, *przesadzić*, *ukrywać*, *udowodnić*, *sądzić*.

Przykład:

czasownik: *błyszczeć (się)*

reczownik: *błysk*

przymiotnik: *błyszczący, błyskotliwy*

b) Znajdź wyrazy pokrewne do słów występujących w tekście i uzupełnij tabelę:

wyraz podstawowy	wyraz pochodny	forma fleksyjna w tekście
<i>opanować</i>	<i>opanowanie, opanowany</i>	<i>opanowała</i> <i>zmęczeniu</i> <i>scenę</i> <i>wróżył</i> <i>błędy</i> <i>piękna</i>

c) Utwórz wyrazy zdrobniałe do następujących rzeczowników występujących w tekście i uzupełnij tabelę.

reczownik	wyraz zdrobniały	forma fleksyjna w tekście
<i>krok</i> <i>słowo</i> <i>głos</i> <i>scena</i> <i>usta</i>	<i>kroczek</i>	<i>krokiem</i>

Ponieważ język polski i niemiecki nie są ze sobą spokrewnione, różnice będą widoczne nie tylko w zastosowaniu modeli słowotwórczych, ale też w interpretacji semantycznej wyrazów, szczególnie złożeń wyrazowych, często występujących w języku niemieckim. Idealnym przykładem zgodności są złożenia typu:

Pressevertreter = *Vertreter der Presse* = *przedstawiciel prasy*

Angstgefühl = *Gefühl der Angst* = *uczucie strachu*

gdzie stosunek zależności wyrażony przydawką dopełnieniową zgodny jest nie tylko na poziomie fleksji, ale pokrywa się również słowo w słowo z polskim ekwiwalentem.

Nawet jeżeli przydawka dopełnieniowa jest najczęściej występującym odpowiednikiem niemieckich złożzeń wyrazowych tego typu, to mogą one w języku polski być oddawane również np. za pomocą przydawki przymiotnikowej z często zmieniającymi się końcówkami:

-owe: *miasto targowe* = *Messestadt*

-ski: *program autorski* = *Autorenprogramm*

-yjny: *zespół redakcyjny* = *Redaktionsteam*

-niczy: *środek leczniczy* = *Heilmittel*

-ne: *światło dzienne* = *Tageslicht*

usw.

Jednakże samo rozumienie tekstów fachowych dzisiaj już nie wystarcza, aby sprostać współczesnym wymaganiom na europejskim rynku pracy. W erze globalizacji i rozwiniętych możliwości komunikowania przy pomocy korespondencji elektronicznej, skypa czy telekonferencji ważne są również umiejętności posługiwania się językiem mówionym i pisanym z wykorzystaniem tzw. nowych mediów. Nie bez znaczenia są również aspekty interkulturowe, które w kontaktach międzynarodowych znaczą tyle samo, co płynne opanowanie języka obcego.

2. Specyfika grupy docelowej

Przed przystąpieniem do pracy nad tworzeniem modułu należy najpierw odpowiedzieć sobie na pytanie, kto będzie korzystał z materiału i jakie są najbardziej prawdopodobne sytuacje komunikacyjne, w których będzie można wykorzystać znajomość języka obcego.

Odpowiadając na wyżej postawione pytanie, można wyróżnić trzy główne grupy odbiorców i form kształcenia w zakresie języków specjalistycznych:

A) Nauczanie języka fachowego w ramach przygotowania do zawodu.

- Grupy docelowe: młodzież szkół zawodowych oraz dorośli o różnych profilach wykształcenia.
- Cel nauczania: opanowanie podstawowych struktur języka fachowego bez uwzględnienia konkretnej specjalności.

B) Nauczanie języka fachowego w szkołach średnich i wyższych z uwzględnieniem obranego kierunku.

- Grupy docelowe: uczniowie szkół ogólnokształcących i techników zawodowych w klasach profilowanych/bilingwalnych, studenci uniwersytetów i politechnik, pracownicy wyższych uczelni.
- Cel nauczania: a) studia: przygotowanie do podjęcia studiów (semestralnych) w kraju języka docelowego, kształcenie studentów (studia bilingwalne) w kraju macierzystym; b) przygotowanie do zawodu: odbycie (przeprowadzenie) praktyki w kraju lub za granicą, przygotowanie do podjęcia pracy w rodzimych lub zagranicznych przedsiębiorstwach z wymaganą znajomością języka obcego.

C) Nauczanie fachowego języka obcego w ramach doksztalcania.

- Grupy docelowe: pracownicy różnych przedsiębiorstw i instytucji, prywatni przedsiębiorcy, przedstawiciele wolnych zawodów.
- Cel nauczania: zdobycie dodatkowych kwalifikacji, wynikających z aktualnego zapotrzebowania na umiejętność posługiwania się językiem obcym w miejscu zatrudnienia, zarówno w przedsiębiorstwach krajowych jak i zagranicznych.

Moduły powstałe w ramach Projektu Idial⁴P odnoszą się do dwóch ostatnich grup i form kształcenia (B i C), dlatego też przedstawiając potencjalne uwarunkowania przy planowaniu modułów ograniczymy się właśnie do nich. Na przykładzie nauczania języka fachowego w systemie szkoły wyższej można wykazać, jak różnorodne mogą być cele kształcenia w zależności od potrzeb uczących się.

Nauczanie fachowego języka obcego na studiach

1. Nauczanie języka fachowego pod kątem obranego kierunku studiów

Uczestnicy kursów muszą posiadać kompetencję komunikacyjną w języku obcym, niezbędną do podjęcia i kontynuowania obranego kierunku studiów w kraju macierzystym.

Oczekiwane kompetencje:

- rozumienie/pisanie tekstów fachowych;
- śledzenie wykładów i sporządzanie notatek;
- uczestniczenie w dyskusjach fachowych;
- przygotowanie prezentacji, wygłoszenie referatu;
- wyszukiwanie informacji na dany temat w internecie.

Główne tematy: zgodnie z programem nauczania na danym kierunku.

2. Nauczanie języka fachowego pod kątem uczestnictwa w międzynarodowych programach wymiany studentów

Uczestnicy kursów muszą wykazać się kompetencją komunikacyjną w języku obcym, umożliwiającą podjęcie semestralnych studiów za granicą. Oprócz sprawności wymaganych na zajęciach z przedmiotów kierunkowych ćwiczenia obejmują również wiedzę krajoznawczą oraz znajomość realiów interkulturowych.

Oczekiwane kompetencje uzupełniające:

- orientacja w systemie i przebiegu studiów za granicą;
- znajomość podstawowych form dyskursu akademickiego;
- postrzeganie różnic kulturowych w kontaktach interpersonalnych oraz umiejętność nawiązywania takowych kontaktów;
- umiejętność radzenia sobie w typowych sytuacjach konfliktowych w kraju pobytu.

Główne tematy:

- struktura obranego kierunku studiów w uczelni przyjmującej;
- organizacja procesu nauczania;

- ważne instytucje uczelniane;
- dominujące rodzaje tekstów na danym kierunku;
- stosunki na linii wykładowca – student (hierarchia).

3. Nauczanie języka fachowego pod kątem odbycia praktyki za granicą

Na tym etapie niezbędne są kwalifikacje jak w przypadku podjęcia pełnych studiów za granicą (studia magisterskie, podyplomowe). Oprócz wiedzy interkulturowej i znajomości realiów życia studenckiego i uniwersyteckiego, wymagane są jeszcze inne umiejętności.

Oczekiwane kompetencje:

- zaprezentowanie się w przedsiębiorstwie;
- znajomość struktur hierarchicznych i organizacji pracy;
- umiejętność opisywania procesów produkcyjnych;
- planowanie i realizacja projektów;
- sporządzanie sprawozdań z przebiegu praktyki.

Główne tematy:

- struktura przedsiębiorstw;
- kultura i hierarchie w miejscu pracy;
- podstawowa wiedza z zakresu prawa pracy i praw socjalnych;
- praca w zespole projektowym;
- rodzaje tekstów w przedsiębiorstwie.

4. Nauczanie języka fachowego pod kątem podjęcia pracy w zawodzie

Kompetencje komunikacyjne w tym zakresie mają przede wszystkim umożliwić w przyszłości lub w trakcie trwania studiów podjęcie pracy w zawodzie. Bez względu na to, czy praca realizowana będzie w kraju macierzystym czy za granicą, ważnym elementem będzie pogłębianie kompetencji interkulturowej.

Oczekiwane kompetencje:

- a) w przypadku podjęcia w przyszłości pracy w kraju macierzystym:
- pisanie listów urzędowych i prowadzenie korespondencji e-mail;

- prowadzenie rozmów telefonicznych z klientami;
 - udzielanie informacji o produktach;
 - oprowadzanie po zakładzie;
- b) w przypadku podjęcia w przyszłości pracy za granicą:
- prowadzenie pertraktacji/dyskusji;
 - tworzenie i przeprowadzanie prezentacji;
 - wykorzystywanie typowych strategii rozwiązywania konfliktów i problemów;
 - nawiązywanie kontaktów towarzyskich.

Główne tematy:

a) w przypadku podjęcia w przyszłości pracy w kraju macierzystym:

- tłumaczenie tekstów fachowych;
- prezentacja przedsiębiorstwa;
- udzielanie porad klientom i przyjmowanie reklamacji;

b) w przypadku podjęcia w przyszłości pracy za granicą:

- zasady pracy w grupie i nad projektami, wykonywanie prezentacji;
- prowadzenie pertraktacji, dyskusji oraz rozmów typu „small talk”.

Również w procesie doksztalcania należy dokładnie zbadać, w jakim kontekście uczący się będą mogli z dużym prawdopodobieństwem wykorzystać kompetencje językowe w swojej działalności zawodowej. Poniżej tylko niektóre z możliwości:

Nauczanie fachowego języka obcego w ramach doksztalcania

Kompetencje komunikacyjne na stanowisku pracy w kraju macierzystym niezbędne są w celu:

- porozumiewania się z zatrudnionymi w tym samym przedsiębiorstwie obcokrajowcami;
- porozumiewania się z pracownikami spedycyjnymi z zagranicy;
- prezentacji zagranicznym klientom oferty produktów wytwarzanych w zakładzie;
- pełnienia roli tłumacza w rozmowach z kontrahentami/klientami oraz podczas wizytowania przedsiębiorstwa;
- pełnienia funkcji przewodnika turystycznego;

- porozumiewania się z kontrahentami zagranicznymi w oparciu o korespondencję ustną i pisemną;
- czerpania z Internetu oraz czasopism branżowych informacji na temat produktów oferowanych przez konkurencyjne firmy za granicą albo na temat aktualnych trendów i nowinek technologicznych z własnej branży;
- wykonywania i przedstawiania prezentacji multimedialnych przy wyjazdach służbowych oraz uczestniczenia w rozmowach typu „small talk” w trakcie okazjonalnych pobytów za granicą.

Kompetencje językowe za granicą niezbędne są w celu:

- podjęcia pracy w zagranicznej filii macierzystego przedsiębiorstwa;
- prowadzenia samodzielnej obsługi klientów zewnętrznych w kraju docelowym;
- uczestniczenia w projektach realizowanych przez współpartnerów w kraju docelowym;
- porozumiewania się w języku obcym z obsługą pociągów, samolotów i statków.

3. Przygotowanie do pracy z tekstem fachowym

Problemem dla uczących się jest nie tylko terminologia tekstów fachowych, lecz również skomplikowane struktury językowe i charakterystyczny styl, które nie są powszechnie stosowane w języku potocznym. Nauczyciel staje w związku tym przed karkołomnym zadaniem opracowania tekstów w taki sposób, aby uczeń mógł je „przetrawić”, zachowując jednocześnie zawartą w nich treść merytoryczną. Treść można co prawda na początkowym etapie nauki nieco uprościć, ale głównym celem jest rozumienie autentycznych tekstów fachowych. Można jednak przygotować uczestników kursu do pracy z wymagającymi tekstami fachowymi.

1. Aktywacja posiadanej wiedzy

Psychologowie uczenia się podkreślają od lat znaczenie aktywowania posiadanej wiedzy w procesie przyswajania i przetwarzania nowych informacji. Ponieważ wiedza przechowywana jest w różnych „szufladach”, w zależności od kontekstu, w którym została nabyta, niezmiernie ważne jest aktywowanie tych właśnie pokładów, które będą pomocne w zrozumieniu przerabianego tematu, np. wiedza fachowa z danego tematu, znajomość rodzajów tekstu czy terminologia fachowa. Poniższy przykład z modułu „Presse und Journalismus” świadczy o tym, że można przy okazji poszerzyć wiedzę o nowe elementy:

Przykład:

Im Text steht, dass Japan *die drittgrößte Volkswirtschaft der Welt* ist. Wer belegt den ersten und den zweiten Platz? Wie heißt die führende Volkswirtschaft Europas? Welchen Platz nimmt in dieser Statistik die polnische Wirtschaft ein?

2. Impuls wizualny

Często spotykanym w podręcznikach środkiem aktywowania posiadanej wiedzy są szkice, fotografie, karykatury czy collage, które służą jako punkt wyjścia do dyskusji na określony temat. W tym celu przydatne są również nagłówki z gazet, prowokująco brzmiąca teza i antyteza.

Przykład:

Schauen Sie sich die Bilder an und erfinden Sie in Kleingruppen eine Story. Binden Sie Denk- und Sprechblasen ein und entwerfen Sie ein Plakat. Die Bildsequenz kann geändert oder ergänzt werden. Entscheiden Sie dann in der Großgruppe, welches Storyboard das interessanteste ist.

3. Asocjogram

Asocjogram pomocny jest szczególnie wówczas, gdy możemy nawiązać do wcześniejszych informacji zakodowanych w pamięci. Można tworzyć asocjogram również w trakcie pracy nad tekstem jako środek ułatwiający zrozumienie najważniejszych relacji zachodzących pomiędzy poszczególnymi akapitami/informacjami tekstu.

Przykład:

Die Zeitungstexte enthalten in der Regel einen oder mehrere Hauptgedanken, die jeweils durch ergänzende Detailinformationen begleitet werden. Lesen Sie den Text „Sterbende Schwäne“ und analysieren Sie ihn nach dem folgenden Schema:

Innym przykładem zastosowania asocjogramu w pracy z tekstem jest np. znajomość zasad tworzenia i rozumienia informacji prasowych:

Przykład:

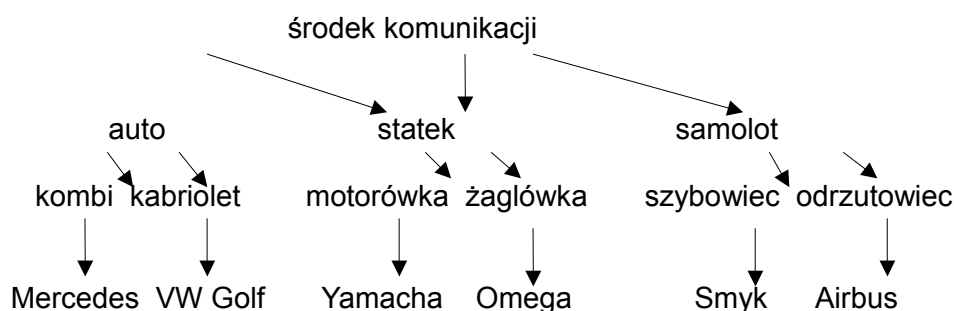
Wiadomość prasowa musi być tak skonstruowana, aby najważniejsze informacje pojawiły się na początku artykułu. Tu czytelnik znajdzie odpowiedź na najważniejsze pytania dotyczące opisywanych wydarzeń: **Kto? Co? Kiedy? Gdzie? Dlaczego?** Ta zasada jest często określana mianem „odwróconej piramidy”, która symbolizuje zmniejszającą się ważność kolejnych informacji pojawiających się w tekście. Ma to zachęcić czytelnika do przeczytania następnych akapitów, w których podane są mniej lub bardziej istotne szczegóły.

Spróbuj przeanalizować zamieszczone w tej części materiału artykuły przy pomocy odwróconej piramidy.

4. Skojarzenia leksykalne

Powszechnie znaną formą zapamiętywania i przywoływania z pamięci wyrazów są tzw. skojarzenia leksykalne, czyli gromadzenie wielu wyrazów wokół podstawowego słowa/pojęcia, które jest osią skojarzeń, pojęciem nadrzędnym w stosunku do pozostałych. Pozwala to na utrwalenie wcześniej poznanego słownictwa i szybkie skojarzenia tematyczne.

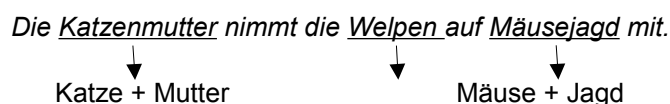
Przykład:

5. Interpretacja znaczenia

Jak już wyżej wspomniano, uczniowie mają problemy nie tylko ze zrozumieniem wyrazów złożonych, bardzo rozpowszechnionych w języku niemieckim, ale też z interpretacją poszczególnych elementów semantycznych na poziomie zdania. Poniższy przykład ilustruje, jak można radzić sobie ze zrozumieniem wymagających struktur leksykalno-składniowych z wykorzystaniem strategicznej wiedzy na ten temat:

Przykład: *Fähigkeiten und Kenntnisse gibt die ältere an die jüngere Generation weiter – das klappt in der Natur, wenn die Katzenmutter die Welpen mit auf Mäusejagd nimmt.*

ältere Generation (= Katzenmutter)

jüngere Generation (= Welpen)

_____ gibt Fähigkeiten und Kenntnisse (= Mäusejagd) weiter an die _____ junge Katzen

4. Kompetenz interkulturella

Przygotowanie ćwiczeń interkulturowych

Celem ćwiczeń o zabarwieniu interkulturowym jest przygotowanie uczestników kursu do współdziałania z ludźmi w miejscu pracy bądź na uczelni w kraju docelowym. Słuchacze powinni po ukończeniu nauki posiadać odpowiednie kompetencje językowe i socjalne, niezbędne do budowy relacji interkulturowych. Muszą być w związku z tym odpowiednio wyedukowani i wyczuleni na odmienne od własnych doświadczeń sytuacje interpersonalne.

Najlepszą metodą pozyskiwania wiedzy o kulturze jest nauka przez doświadczenie. Można się uczyć za granicą lub we własnym kraju, poprzez kontakt z ludźmi. W każdym razie należy rozmawiać o oczekiwaniach, wyobrażeniach i – jeżeli to możliwe – o doświadczeniach słuchaczy w kontaktach z ludźmi z innych obszarów

kulturowych. Jest to pierwszy krok do poznania i zweryfikowania uprzedzeń, które często stoją na drodze wzajemnej akceptacji i poznania.

Z drugiej strony oczekuje się od nauczycieli, że dysponują oni ugruntowaną i szeroką wiedzą kulturową o kraju, którego języka nauczają, potrafią tę wiedzę przekazać i zilustrować konkretnymi przykładami. Z badań wynika, że bogate doświadczenia kulturowe nauczyciela wpływa pozytywnie na dokonania uczniów. Oprócz tego nauczyciel musi dysponować materiałem poglądowym oraz symulować zbliżone do autentycznych sytuacje komunikacyjne, w których oprócz wiedzy i adekwatnych środków językowych istotną rolę będą odgrywały emocje i zachowania intuicyjne.

Kryteria, za pomocą których opisuje się i różnicuje kultury, określane są mianem standardów kulturowych. Takie „wyznaczniki” zachęcają z jednej strony do tworzenia i utrwalania stereotypów, z drugiej strony pomagają jednak zrozumieć „obce” zachowania. Jeżeli chodzi o niemieckie standardy kulturowe, przedmiotem nauczania powinny być: „Przestrzeganie reguł”, „Poczucie czasu”, „Zażyłość i dystans”, „Prywatność a sprawy zawodowe” oraz „Dystans do władzy”. Wszystkie wymienione standardy odgrywają dużą rolę w kontaktach z Niemcami.

Komunikacja zawodowa wymaga również znajomości świata pracy, warunków socjalnych, instytucji państwowych i struktury przedsiębiorstwa. Ważnym czynnikiem kulturowym w Niemczech jest też wyczucie hierarchii.

Obszerny materiał, dotyczący wymienionych zagadnień, jest dostępny w Internecie, dlatego uczący się mogą bez problemów zdobyć niezbędne informacje we własnym zakresie. Źródłem godnym polecenia są też podręczniki do nauki języka fachowego, gdzie można uzyskać wiele informacji z zakresu terminologii, nazewnictwa funkcji, stanowisk, zawodów i zwyczajów w miejscu pracy.

Materiały audiowizualne są pomocne w odtwarzaniu autentycznych rozmów, prowadzonych w środowisku zawodowym lub uniwersyteckim. Często tematem zajęć są w tym kontekście tzw. „critical incidents”, ponieważ przedstawiają one typowe sytuacje konfliktowe o podłożu interkulturowym. Z dydaktycznego punktu widzenia „critical incidents” mają tę zaletę, że nie są to typowe, przewidywalne sytuacje; żeby

je zrozumieć i dotrzeć do źródeł konfliktu, potrzebna jest wiedza i doświadczenie. Takie sytuacje stanowią dobry przykład, jak unikać sytuacji konfliktowych i zapobiega niepotrzebnym napięciom.

Swoją specyfikę ma nie tylko komunikacja ustna, ale też pisemna. E-maile, korespondencja urzędowa, protokoły, formularze, sprawozdania, umowy i teksty naukowe w każdej kulturze różnią się od siebie. Ich znajomość wymagana jest zarówno w przypadku podjęcia pracy za granicą, jak też we własnym kraju.

*Materiał powstał w oparciu o przewodnik metodyczny dla nauczycieli, zainteresowanych tworzeniem modułów dydaktycznych w wersji online, według koncepcji IDIAL⁴P, opracowanym przez zespół IIK Düsseldorf (Institut für Interkulturelle Kommunikation). Tytuł oryginału: **„Handreichungen für Didaktiker zur Erstellung von regionalisierten Online-Fachfremdsprachenmodulen nach dem Konzept von IDIAL⁴P“.**

Wszystkie przykłady zamieszczone w niniejszych wskazówkach metodycznych pochodzą z powstałych w ramach Projektu IDIAL⁴P modułów do nauki języka niemieckiego i polskiego: „Presse und Journalismus” oraz „Język prasy”.